

Το καλοκαίρι, μόλις μπήκε η άνοιξη, οι Λακεδαιμόνιοι έστειλαν τον Σπαρτιάτη **Δερκυλίδα** με λίγο στρατό να πάει από στεριά στον Ελλήσποντο για να προκαλέσει την αποστασία της Άβυδου, που ήταν αποικία της Μιλήτου. Ο Αστύοχος δεν μπορούσε να βρει τρόπο να βοηθήσει τη Χίο και οι Χίοι, που πολιορκούνταν στενά, αναγκάστηκαν να ναυμαχήσουν. Μετά το θάνατο του Πεδάριτου και όσο ο Αστύοχος βρισκόταν στη Ρόδο, έτυχε οι Χίοι να έχουν φέρει από τη Μίλητο για αρχηγό τον Σπαρτιάτη

Λέοντα

με δώδεκα καράβια που έτυχε να φρουρούν τη Μίλητο. Ο Λέων είχε εκστρατεύσει, πεζοναύτης, μαζί με τη μοίρα του Αντισθένη. Από ατα δώδεκα καράβια, τα πέντε ήσαν από τους Θουρίους, τα τέσσερα από τις Συρακούσες, ένα από τα Άναια, ένα από την Μίλητο και ένα του Λέοντα. Οι Χίοι έκαναν πάνδημη έξοδο και έπιασαν μια οχυρή τοποθεσία. Τα 36 καράβια τους ανοίχτηκαν και ναυμάχησαν με 32 αθηναϊκά. Μετά από σκληρή ναυμαχία, στην οποία δεν υστέρησαν ούτε οι Χίοι ούτε οι σύμμαχοί τους, γύρισαν στην πολιτεία τους γιατί έπεφτε η νύχτα.

Αμέσως μετά απ' αυτά, καθώς ο Δερκυλίδας είχε φτάσει από την Μίλητο πεζή, η Άβυδος του Ελλήσποντου αποστάτησε και προσχώρησε στον Δερκυλίδα και τον Φαρνάβαζο. Αποστάτησε και η Λάμψακος δυο μέρες αργότερα. Μόλις το έμαθε ο **Στρομβιχίδης** έφυγε γρήγορα από τη Χίο με 24 καράβια, από τα οποία μερικά ήσαν οπλιταγωγά που μετέφεραν στρατό για ν' ανορθώσει την κατάσταση. Οι Λαμψακηνοί βγήκαν να τον αποκρούσουν, τους νίκησε σε μάχη και, με την πρώτη έφοδο, κυρίεψε τη Λάμψακο, που ήταν ατείχιστη. Λεηλάτησε την πολιτεία κ' έπιασε δούλους, αλλά τους ελεύθερους πολίτες τους αποκατέστησε. Μετά πήγε στην Άβυδο, η οποία όμως, δεν ήθελε να προσχωρήσει. Δεν μπόρεσε ούτε με έφοδο να την κυριέψει και πήγε με τον στόλο αντίκρυ από την Άβυδο, στην Σειστόι, πολιτεία της Χερσονήσου, την οποία κάποτε είχαν οι Πέρσες. Την έκανε οχυρή βάση από την οποία μπορούσε να επιτηρεί ολόκληρο τον Ελλήσποντο.

Αλλά τώρα οι Χίοι είχαν υπεροπλία στη θάλασσα. Το στρατόπεδο της Μιλήτου και ο Αστύοχος, όταν έμαθαν τις ειδήσεις της ναυμαχίας και πληροφορήθηκαν ότι ο Στρομβιχίδης και τα αθηναϊκά καράβια είχαν φύγει αναθάρρησαν. Ο Αστύοχος με δύο καράβια, πήγε στη Χίο, πήρε από εκεί τα καράβια και, συγκεντρώνοντας όλο τον στόλο, ξεκίνησε για τη Σάμο. Αλλά επειδή οι Αθηναίοι, οι οποίοι υποψιάζονταν ο ένας τον άλλο δε βγήκαν να τον αντιμετωπίσουν, γύρισε πίσω στη Μίλητο. Την ίδια, περίπου, εποχή ή και λίγο πριν, ανατράπηκε η δημοκρατία στην Αθήνα. Όταν ο Πείσανδρος και οι Αθηναίοι πρέσβεις γύρισαν από τον Τισσαφέρνη στη Σάμο, στερέωσαν την επιρροή τους στο στρατόπεδο και προέτρεψαν τους ολιγαρχικούς της Σάμου να προσπαθήσουν με τη δική τους βοήθεια να εγκαταστήσουν ολιγαρχικό πολίτευμα, αν και οι Σάμιοι είχαν στασιάσει για να εκδηλώσουν την αντίθεσή τους στην ολιγαρχία. Οι Αθηναίοι της Σάμου έκαναν συσκέψεις μεταξύ τους κι αποφάσισαν ν' αγνοήσουν τον Αλκιβιάδη, επειδή δεν ήθελε να τους βοηθήσει (άλλωστε δε θα ήταν κατάλληλος για να συνεργαστεί με ολιγαρχικό πολίτευμα) και να ενεργήσουν μόνοι

τους - αφού άλλωστε είχαν κιόλας εκτεθεί - φροντίζοντας να βρουν τρόπο να μην αποτύχει η προσπάθεια. Θα εξακολουθούσαν τον πόλεμο και θα έδιναν πρόθυμα εισφορές από τις ιδιωτικές τους περιουσίες, χρήματα ή ό,τι άλλο θα χρειαζόταν, αφού από τότε και ύστερα, θα μοχλούσαν για τα δικά τους συμφέροντα και όχι συμφέροντα άλλων.

Αφού λοιπόν έδωσαν θάρρος ο ένας στον άλλον, έστειλαν αμέσως τον Πείσανδρο και τους μισούς πρέσβεις στην Αθήνα για να ενεργήσουν εκεί. Τους είπαν να εγκαταστήσουν ολιγαρχία σε όσες συμμαχικές πολιτείες σταματήσουν. Τους άλλους πρέσβεις τους έστειλαν σκόρπιους σε διάφορες πολιτείες. Τον **Διειτρέφη**, που βρισκόταν τότε στην περιοχή της Χίου και είχε διοριστεί διοικητής της Θράκης, τον έστειλαν ν' αναλάβει τη θέση του. Έφτασε στη Θάσο και κατήργησε τη δημοκρατία. Αλλά δύο, περίπου, μήνες μετά την αναχώρησή του οι Θάσιοι άρχισαν να περιτειαχίζουν την πολιτεία τους. Δεν είχαν καμιά ανάγκη από μια αριστοκρατία που εξαρτιόταν από τους Αθηναίους, ενώ περίμεναν μέρα με την ημέρα να τους ελευθερώσουν οι Λακεδαιμόνιοι. Υπήρχαν πολλοί φυγάδες εξαιτίας των Αθηναίων που είχαν καταφύγει στους Πελοποννήσιους. Οι φυγάδες αυτοί συνεργάζονταν με τους οπαδούς τους που ήταν στο νησί κ' έκαναν ό,τι μπορούσαν για να έλθει στόλος και ν' αποστατήρει η Θάσος. Και έγιναν όλα όπως τα ήθελαν, δηλαδή ν' ακολουθήσει η πολιτεία την πολιτική που ήθελαν, χωρίς να προκληθούν ταραχές και να βρεθεί έξω από την εξουσία η δημοκρατική παράταξη που θα είχε προβάλει αντίσταση. Στη Θάσο, λοιπόν, συνέβηκε ακριβώς το αντίθετο από εκείνο που επεδίωκαν οι Αθηναίοι, οι οποίοι εγκαθιστούσαν ολιγαρχία.

Ο Πείσανδρος και οι σύντροφοί του, όπως είχε αποφασιστεί, καταργούσαν τη δημοκρατία στις πολιτείες όπου σταματούσαν πλέοντας προς την Αθήνα. Σε μερικές από τις πολιτείες αυτές πήραν οπλίτες, κ' έχοντας μαζί συμμάχους, έφτασαν στην Αθήνα όπου οι ομοϊδεάτες τους είχαν κάνει τις περισσότερες προετοιμασίες. Μερικοί από τους νεώτερους, είχαν συνεννοηθεί κ' είχαν σκοτώσει κρυφά τον Ανδροκλή που είχε μεγάλη επιρροή στους δημοκρατικούς και είχε πρωτοστατήσει στην εξορία του Αλκιβιάδη. Τον σκότωσαν κυρίως για τους δύο αυτούς λόγους και επειδή ήταν αρχηγός των δημοκρατικών και επειδή πίστευαν ότι θα επιστρέψει ο Αλκιβιάδης που θα εξασφάλιζε τη φιλία του Τισσαφέρνη και ήθελαν να τον ικανοποιήσουν. Σκότωσαν με τον ίδιο τρόπο, κρυφά, και μερικούς άλλους αντιπάλους. Ενεργούσαν και φανερά διακηρύσσοντας ότι κανείς άλλος δε θα έπαιρνε πια μισθό εκτός από όσους ήσαν στρατευμένοι και ότι συμμετείχαν στη διακυβέρνηση μόνο πέντε χιλιάδες πολίτες μεταξύ εκείνων που θα ήσαν σε θέση να εξυπηρετούν το περισσότερο την πολιτεία, τόσο προσωπικά όσο και με την περιουσία τους.

Αλλά όλα αυτά ήσαν εύσχημα προσχήματα για τους πολλούς, ενώ στ' αλήθεια θα έπαιρναν την εξουσία όσοι οργάνωναν τη μεταπολίτευση. Αλλά συνέρχονταν πάντα και η Εκκλησία του δήμου και η Βουλή που εκλέγεται με κλήρο, δεν συζητούσαν, όμως, τίποτε το οποίο δεν είχαν εγκρίνει οι συνωμότες. Αλλά και οι ρήτορες που μιλούσαν ήσαν δικοί τους και τους

λόγους που εκφωνούσαν τους είχαν εγκρίνει προηγουμένως. Κανείς από τους αντιπάλους δεν έφερνε, από φόβο, αντίρρηση, επειδή έβλεπαν το πλήθος των συνωμοτών. Και αν κανείς τολμούσε να αντιμιλήσει, έβρισκαν κατάλληλο τρόπο να τον σκοτώσουν. Δεν αναζητούσαν τους δολοφόνους, ούτε γινόταν καμιά δίωξη εναντίον των υπόπτων. Ο λαός δεν αντιδρούσε και όλοι ήταν τόσο πολύ τρομοκρατημένοι, ώστε το θεωρούσαν κέρδος να μην παθαίνουν τίποτε έστω και αν σώπαιναν. Ο κόσμος είχε χάσει το ηθικό του νομίζοντας ότι οι συνωμότες ήσαν πολύ περισσότεροι από ό,τι στην πραγματικότητα και δεν μπορούσαν να το διαπιστώσουν, επειδή η πολιτεία ήταν μεγάλη και δεν γνώριζαν ο ένας τον άλλον. Για τον ίδιο λόγο κανείς δεν μπορούσε, αν ήταν αγανακτισμένος για ό,τι έπαθε, να παραπονεθεί σε άλλον και να καταδιώξει εκείνον που τον έβλαπτε, και τούτο επειδή θα μπορούσε να απευθυνθεί ή σε άγνωστο ή σε γνωστό που δεν θα του είχε εμπιστοσύνη. Οι δημοκρατικοί υποψιάζονταν ο ένας τον άλλο μήπως είναι κι αυτός συνωμότης γιατί υπήρχαν μερικοί μεταξύ τους που κανείς δεν θα είχε ποτέ φανταστεί ότι θα είχαν γίνει ολιγαρχικοί. Αυτοί προκάλεσαν τη μεγαλύτερη καχυποψία ανάμεσα στους δημοκρατικούς και συντέλεσαν πάρα πολύ στο να είναι ασφαλείς οι ολιγαρχικοί, επειδή επιβεβαίωσαν τη δυσπιστία που είχαν προς τον εαυτό τους οι δημοκρατικοί.

Αυτή ήταν η κατάσταση όταν έφτασε ο Πείσανδρος και οι δικοί του που άρχισαν να εργάζονται για να συμπληρώσουν τις ενέργειες. Πρώτα συγκάλεσαν Εκκλησία του δήμου και πρότειναν να εκλεγούν δέκα πρόσωπα με απόλυτη πληρεξουσιότητα, τα οποία να συντάξουν προτάσεις για να τροποποιηθεί το πολίτευμα. Αφού τις συντάξουν με τρόπο ώστε η πολιτεία να κυβερνηθεί όσο το δυνατό καλύτερα, να τις υποβάλουν στο λαό μια ορισμένη μέρα. Όταν έφτασε η μέρα, συγκάλεσαν την Εκκλησία του δήμου στον Κολωνό και την περιόρισαν στον ιερό περίβολο του Ποσειδώνα που απήχε από την Πολιτεία δέκα περίπου στάδια. Τα δέκα πρόσωπα δεν εισηγήθηκαν, τότε, τίποτα άλλο παρά το εξής: Ότι οποιοσδήποτε Αθηναίος θα έχει το δικαίωμα να προτείνει ό,τι θέλει και ότι θα τιμωρηθεί αυστηρά όποιος διατυπώσει κατηγορία για παρανομία ή για ό,τι άλλο εναντίον εκείνου που θα έχει μιλήσει. Τότε πια μπόρεσαν να μιλήσουν απερίφραστα και είπαν ότι έπρεπε να καταργηθούν όλες οι αρχές του πολιτεύματος και όλοι οι δημόσιοι μισθοί. Είπαν ότι έπρεπε να εκλεγούν πέντε άνδρες που θα διάλεγαν εκατό πρόσωπα και αυτά θα διάλεγαν το καθένα άλλα τρία πρόσωπα. Οι τετρακόσιοι αυτοί θα αποτελούνε τη Βουλή και θα κυβερνούν την πολιτεία όπως νομίζουν καλλίτερα, με απόλυτη πληρεξουσιότητα. Θα συγκαλούν τους πέντε χιλιάδες όταν θα το κρίνουν σκόπιμο.

Την πρόταση αυτή την παρουσίασε ο Πείσανδρος, ο οποίος πρωτοστάτησε με ζήλο για να καταργηθεί η δημοκρατία. Αλλά εκείνος ο οποίος κατέστρωσε όλο το σχέδιο ώστε να καταλήξει σ' αυτό το αποτέλεσμα και είχε εργαστεί πολύ για την επιτυχία του, ήταν ο **Αντιφώνας**

, Αθηναίος, που στο ήθος δεν ήταν κατώτερος από κανέναν Αθηναίο της εποχής του. Ήταν εξαιρετικά δυνατό μυαλό και άριστος στην διατύπωση της σκέψης του. Δεν παρουσιαζόταν ποτέ ούτε στον δήμο ούτε σε άλλη συγκέντρωση, εκτός αν ήταν υποχρεωμένος, επειδή η φήμη της ρητορικής του τέχνης έκανε το λαό να δυσπιστεί, για ήταν μοναδικός για να

βοηθάει όσους του ζητούσαν τη συμβουλή του προτού πάνε ν' αντιμετωπίσουν αντίδικο στο δικαστήριο ή αντίπαλο στον Δήμο. Όταν, αργότερα, το καθεστώς των τετρακόσιων ανατράπηκε και τους καταδίκωκε η δημοκρατία, τον κατηγορήσαν για τη συμμετοχή του, ζητώντας την ποινή του θανάτου, παρουσίασε την ωραιότερη απολογία. Και ο Φρύνιχος εργάστηκε με μεγάλο ζήλο για την ολιγαρχία, γιατί φοβόταν τον Αλκιβιάδη. Γνώριζε ότι ο Αλκιβιάδης ήξερε τις ενέργειες που είχε κάνει από τη Σάμο προς τον Αστύοχο και θεωρούσε πολύ απίθανο ένα ολιγαρχικό καθεστώς να ανακαλέσει τον Αλκιβιάδη. Και όταν αναμείχθηκε σ' αυτήν την υπόθεση, φάνηκε θαρραλέος και άξιος εμπιστοσύνης. Και ο

Θηραμένης του Άγωνα

πρωτοστάτησε στην ανατροπή της δημοκρατίας. Ήταν δυνατό μυαλό και άξιος ρήτορας. Δεν είναι, λοιπόν, περίεργο, αφού εργάστηκαν πολλοί και ικανοί άνθρωποι το ότι πέτυχε το εγχείρημα αν και ήταν δύσκολο. Δεν ήταν εύκολο να αφαιρέσουν από το λαό της Αθήνας την ελευθερία του εκατό χρόνια μετά την ανατροπή των τυράννων. Στο διάστημα αυτό όχι μόνο δεν ήταν υποδουλωμένος σε άλλους, αλλά είχε μάλιστα συνηθίσει στα πενήντα τελευταία χρόνια να εξουσιάζει άλλους.

Όταν χωρίς να αντιμιλήσει κανείς, διαλύθηκε η Εκκλησία του δήμου, αφού επικύρωσε τις προτάσεις αυτές, εγκατέστησαν τους τετρακόσιους στο βουλευτήριο με τον εξής τρόπο. Όλοι οι Αθηναίοι ήσαν τε συνεχώς επιστρατευμένοι, άλλοι στις φρουρές για τα τείχη και άλλοι στις μονάδες τους, εξαιτίας της παρουσίας του εχθρού στη Δεκέλεια. Την ημέρα εκείνη, λοιπόν, άφησαν όσους δεν ήξεραν το μυστικό να φύγουν όπως συνήθως, αλλά στους συνωμότες έδωσαν διαταγή να περιμένουν χωρίς να κάνουν τίποτε, όχι όμως κοντά στα όπλα τους, αλλά σε μικρή απόσταση. Αν φανεωνόταν κάποια αντίδραση εναντίον εκείνων που θα ενεργούσαν, τότε να πάρουν τα όπλα και να την εμποδίσουν. Ήσαν εκεί και Άνδριοι και Τήνιοι και τριακόσιοι Κορίνθιοι και μερικοί από τους Αθηναίους που είχε στείλει η Αθήνα αποίκους στην Αίγινα και είχαν έρθει, με τα όπλα τους, γι' αυτό τον σκοπό. Και σ' αυτούς είχαν δώσει τις ίδιες διαταγές. Αφού πήραν αυτά τα μέτρα, παρουσιάστηκαν οι τετρακόσιοι, έχοντας ο καθένας ένα κοντοσπάθι κρυμμένο και, συνοδευόμενοι από 120 νεαρούς μπράβους, τους οποίους μεταχειρίζονταν όταν έπρεπε να χρησιμοποιήσουν σωματική βία, πήγαν στο βουλευτήριο, όπου ήσαν οι βουλευτές οι οποίοι είχαν εκλεγεί με κλήρο. Τους είπαν να φύγουν αφού εισπράξουν την αποζημίωσή τους. Είχαν φέρει μαζί τους ολόκληρο το μισθό για την υπόλοιπη βουλευτική περίοδο και τους τον έδιναν καθώς έβγαιναν.

Όταν, λοιπόν, με τον τρόπο αυτόν απομακρύνθηκαν οι βουλευτές χωρίς να φέρουν αντίρρηση, και οι άλλοι πολίτες δεν αντιδρούσαν, αλλά έμεναν ήσυχoi, οι τετρακόσιοι μπήκαν στο βουλευτήριο και ανάδειξαν, με κλήρο, πρυτάνεις μεταξύ τους. Έκαναν τις συνηθισμένες θυσίες και ευχές για την ανάληψη τνης εξουσίας. Αργότερα, όμως, επέφεραν μεγάλες αλλαγές στους δημοκρατικούς θεσμούς, αλλά δεν ανακάλεσαν τους εξοριστους εξαιτίας του Αλκιβιάδη. Κυβερνούσαν αυταρχικά την πολιτεία και σκότωσαν λίγους πολίτες, εκείνους τους οποίους θεωρούσαν ότι έπρεπε να εξαφανίσουν. Άλλους τους φυλάκισαν ή τους εξόρισαν. Έστειλαν κήρυκες στον βασιλιά των Λακεδαιμονίων Άγι, που ήταν στη

Δεκέλεια, μηνώντας του ότι ήσαν έτοιμοι να συνθηκολογήσουν μαζί του και θα ήταν φυσικό να θέλει εκείνος να συνδιαλλαγεί περισσότερο μαζί τους, παρά με την ανάξια εμπιστοσύνης δημοκρατία.

Αλλά ο Άγις θεωρούσε ότι η κατάσταση στην Αθήνα δεν ήταν σταθερή, ο λαός δεν θα παράδινε έτσι εύκολα την παλιά του ελευθερία και ότι, αν έβλεπε μεγάλο πελοποννησιακό στρατό, θα επαναστατούσε. Δεν πίστευε, άλλωστε, ότι δε θα γίνονταν ταραχές. Δεν έδωσε, λοιπόν, διαλλακτική απόκριση στους απεσταλμένους των τετρακοσίων, αλλά παρήγγειλε να του στείλουν από την Πελοπόννησο σοβαρές ενισχύσεις και μαζί τους κατέβηκε, λίγο αργότερα, με τη φρουρά της Δεκέλειας έως κάτω από τα τείχη της Αθήνας, με την ελπίδα ότι θα γίνουν ταραχές και ότι οι Αθηναίοι θα αναγκαστούν να συνδιαλλαγούν μαζί του, με τους όρους που θα ήθελε ή ότι με την ταραχή που θα προκαλούσε η εσωτερική σύγχυση και ο εξωτερικός εχθρός, θα μπορούσε με την πρώτη έφοδο, εύκολα να κυριέψει τα Μακρά Τείχη που θα ήσαν έρημα. Αλλά όταν έφθασε κοντά στα τείχη δεν σημειώθηκε καμιά εσωτερική ταραχή. Οι Αθηναίοι έβγαλαν έξω από τα τείχη το ιππικό και ένα μέρος των οπλιτών, καθώς και μερικούς ψιλούς και τοξότες. Σκότωσαν μερικούς στρατιώτες που είχαν πλησιάσει πολύ και πήραν τα όπλα και τους νεκρούς. Όταν το είδε ο Άγις, αποσύρθηκε με το στρατό του. Ο ίδιος και η φρουρά του έμειναν στη Δεκέλεια. Τους άλλους, όμως, που είχαν έρθει για ενίσχυση, αφού έμειναν λίγες μέρες στην περιοχή, τους έστειλε πίσω στην πατρίδα τους. Παρόλα αυτά, οι τετρακόσιοι έστειλαν πάλι πρέσβεις στον Άγι, ο οποίος τους δέχθηκε και με τη συμβουλή του έστειλαν πρέσβεις στη Λακεδαίμονα για να κάνουν ειρήνη, θέλοντας να συνδιαλλαγούν με τη Σπάρτη.

Έστειλαν και στη Σάμο δέκα πρόσωπα για να καθησυχάσουν το στρατό και να του εξηγήσουν ότι η ολιγαρχία δεν είχε γίνει για να βλάψει την πολιτεία, αλλά για να την σώσει και ότι την εξουσία δεν την ασκούσαν τετρακόσιοι μόνο, αλλά πέντε χιλιάδες πολίτες, και ότι, άλλωστε, εξαιτίας των διαφόρων επιχειρήσεων και των άλλων υποθέσεων που κρατούσαν τους Αθηναίους μακριά από την πολιτεία, ποτέ στην Εκκλησία δεν συγκεντρωνόταν αυτός ο αριθμός των πέντε χιλιάδων, όσο κι αν ήσαν σπουδαία τα ζητήματα που συζητούσαν. Αφού τους έδωσαν και άλλες οδηγίες για τι έπρεπε να πουν, τους έστειλαν στη Σάμο αμέσως μετά την εγκαθίδρυση τους στην εξουσία. Φοβόνταν μήπως, όπως άλλωστε και έγινε, τα πληρώματα δε θελήσουν να υποταχθούν σε ολιγαρχικό καθεστώς και μήπως ξεκινήσει από εκεί ένα κίνημα που να τους παρασύρει και αυτούς τους ίδιους.

Στη Σάμο, πραγματικά, άρχισε να σημειώνεται αντίδραση στην ολιγαρχία και έγιναν τα ακόλουθα, την ίδια εποχή που οι τετρακόσιοι αναλάμβαναν την εξουσία. Είχε σημειωθεί μια μεταστροφή σε όσους από τους Σάμιους είχαν, αρχικά, κινηθεί εναντίον των ολιγαρχικών και είχαν εγκαταστήσει δημοκρατία. Ο Πείσανδρος (όταν είχε πάει στη Σάμο) και οι Αθηναίοι που συνωμοτούσαν μαζί του εκεί, έπεισαν 300 Σάμιους να κάνουν συνωμοσία για

να χτυπήσουν τους άλλους, τους δημοκρατικούς. Μαζί με έναν από τους στρατηγούς, τον **Χαρμίνο**

, και μερικούς Αθηναίους που ήσαν στη Σάμο, στους οποίους ήθελαν να δώσουν απόδειξη της καλής τους πίστης, οι τριακόσιοι αυτοί σκότωσαν έναν από τους Αθηναίους τον

Υπέρβολο

, άνθρωπο ποταπό που είχε εξοριστεί όχι επειδή ο κόσμος φοβόταν τη δύναμή του και την αξία του, αλλά επειδή ήταν κακός και ντρόπιαζε την πολιτεία. Πάντα με τη συνεργασία του Χαρμίνου και των άλλων, οι τριακόσιοι αυτοί έκαναν και άλλες τέτοιες πράξεις κ' ετοιμάζονταν να χτυπήσουν τους δημοκρατικούς. Αυτοί, όμως, το κατάλαβαν και ειδοποίησαν τους στρατηγούς Λέοντα και Διομέδοντα - ήσαν και οι δύο αντίθετοι στην ολιγαρχία επειδή τους τιμούσαν οι δημοκρατικοί - καθώς και τον Θρασύβουλο και τον Θράσυλο. Ο ένας ήταν τριήραρχος και ο άλλος πεζοναύτης. Ειδοποίησαν και άλλους που τους θεωρούσαν τους πιο αποφασισμένους αντιπάλους των συνωμοτών. Αξίωναν από αυτούς να μην επιτρέψουν να σκοτωθούν οι Σάμιοι δημοκρατικοί και να μην αποξενωθεί από την Αθήνα η Σάμος, χάρη στην οποία είχε έως τότε διατηρηθεί η αθηναϊκή ηγεμονία. Όταν οι Αθηναίοι αυτοί τα πληροφορήθηκαν μίλησαν χωριστά στον κάθε στρατιώτη του εκστρατευτικού σώματος και τους παρακινούσαν να μην επιτρέψουν να συμβούν αυτά και ιδιαίτερα στο πλήρωμα της Παράλου. Ήσαν όλοι ελεύθεροι Αθηναίοι πολίτες και από πάντα εχθροί της ολιγαρχίας ακόμα και όταν δεν υπήρχε κίνδυνος να επιβληθεί. Ο Λέων και ο Διομέδων κάθε φορά που έπρεπε να φύγουν με τον στόλο, άφηναν στη Σάμο φρουρά, μερικά καράβια. Έτσι, όταν οι τριακόσιοι άρχισαν να ενεργούν, όλοι αυτοί και ιδιαίτερα το πλήρωμα της Παράλου, βοήθησαν τους Σάμιους δημοκράτες που υπερίσχυσαν. Από τους τριακόσιους σκότωσαν τριάντα και τρεις από τους πρωτεργάτες τους εξόρισαν. Για τους άλλους, ο λαός δεν πήρε μέτρα και έζησαν όλοι μαζί με δημοκρατικό πολίτευμα.

Τότε οι Σάμιοι και ο Αθηναϊκός στρατός, έστειλαν στην Αθήνα την Πάραλο για ν' αναγγείλει ό,τι είχε γίνει. Με το καράβι αυτό έφυγε ο **Χαιρέας του Αρχίστρατου**, Αθηναίος που είχε πρωτοστατήσει στα γεγονότα. Δεν είχαν ακόμα μάθει ότι οι τετρακόσιοι είχαν πάρει την εξουσία. Μόλις έφτασε το καράβι, οι τετρακόσιοι έπιασαν δύο ή τρεις από το πλήρωμα. Αφού πήραν το καράβι, τους άλλους τους επιβίβασαν σε οπλιταγωγό και τους έταξαν να φρουρούν γύρω από την Εύβοια. Ο Χαιρέας μόλις αντιλήφθηκε την κατάσταση, κατόρθωσε να διαφύγει, γύρισε στη Σάμο και πληροφόρησε τον στρατό περιγράφοντας, με υπερβολές, πολύ σκοτεινή την κατάσταση, ότι, δηλαδή, σ' οποιονδήποτε επέβαλλαν την ποινή της μαστίγωσης και ότι ήταν αδύνατο ν' αντιμιλήσει κανείς σ' όσους ασκούσαν την εξουσία. Πρόσθεσε ότι οι γυναίκες και τα παιδιά των στρατιωτών κακοπάθαιναν και ότι έχουν σκοπό να πιάσουν και να ρίξουν στη φυλακή τους συγγενείς όσων στρατιωτών της Σάμου δεν ήσαν οπαδοί της ολιγαρχίας ώστε, αν δεν τους υπακούσουν, να θανατώσουν τους συγγενείς. Τους είπε και άλλα, πολλά, λέγοντας ψέματα το ένα απάνω στο άλλο.

Μόλις οι στρατιώτες τ' άκουσαν αυτά, κινήθηκαν στην αρχή για να χτυπήσουν τους πρωτεργάτες της μεταπολίτευσης και όσους άλλους είχαν συνεργήσει. Έπειτα, όμως, τους συγκράτησαν οι μετριοπαθείς, που τους εξήγησαν ότι, με τον εχθρικό στόλο αραγμένο

κοντά και έτοιμο για επίθεση, θα έχαναν τα πάντα. Μετά απ' αυτά ο **Θρασύβουλος του Λύκου** και ο **Θράσυλο** ς, που

ήσαν ηγέτες της δημοκρατικής αυτής αντίδρασης, θέλοντας ν' αποκαταστήσουν με πανηγυρικό τρόπο τη δημοκρατία στη Σάμο, όρκισαν όλους τους στρατιώτες με τους μεγαλύτερους όρκους (και ιδιαίτερα εκείνους που ήσαν ολιγαρχικοί) με τους οποίους αναλάμβαναν να σεβαστούν τη δημοκρατία, να μείνουν ενωμένοι, να εξακολουθήσουν δραστήρια τον πόλεμο με τους Πελοποννήσιους, να θεωρήσουν τους τετρακόσιους εχθρούς και να μην έρχονται σε καμιά επαφή μαζί τους. Έδωσαν τον ίδιο όρκο και όλοι οι Σάμιοι που ήσαν σε στρατεύσιμη ηλικία. Το εκστρατευτικό σώμα αποφάσισε να συνεργάζεται σε όλα με τους Σάμιους και να συμμερίζεται μαζί τους τους κινδύνους που θ' αντιμετώπιζε στις επιχειρήσεις που θα αναλάβαινε. Θεωρούσαν ότι ούτε για τους ίδιους ούτε για τους Σάμιους υπήρχε άλλος τρόπος σωτηρίας, αλλά και ότι θα ήσαν χαμένοι αν επικρατούσαν οι τετρακόσιοι ή οι εχθροί της Μιλήτου.

Την εποχή, λοιπόν, εκείνη έγινε σκληρή αναμέτρηση. Ο στρατός της Σάμου προσπαθούσε να επιβάλει τη δημοκρατία στην Αθήνα και οι ολιγαρχικοί της πολιτείας να επιβάλουν την ολιγαρχία στο στρατόπεδο της Σάμου. Οι στρατιώτες έκαναν αμέσως Εκκλησία, όπου έπαυσαν τους στρατηγούς και όσους τριηράρχους υποπτεύονταν και όρισαν άλλους στρατηγούς και τριηράρχους, μεταξύ τους τον Θρασύβουλο και τον Θράσυλο. Σηκώθηκαν μερικοί και μίλησαν ενθαρρυντικά, λέγοντας ότι δεν πρέπει ν' αποθαρρύνονται επειδή η πολιτεία επαναστάτησε εναντίον τους. Η μειοψηφία είχε αποχωριστεί από την πλειοψηφία και το στρατόπεδο της Σάμου είχε μεγαλύτερες δυνατότητες από την Αθήνα. Αυτοί είχαν ολόκληρο το στόλο και θα ανάγκαζαν τις πολιτείες που είχε η Αθήνα στην εξουσία της να πληρώνουν σ' αυτούς τις εισφορές σαν να εξακολουθούσαν να έχουν την Αθήνα για βάση τους. Είχαν στη διάθεσή τους τη Σάμο, πολιτεία ισχυρή, η οποία όταν έκανε πόλεμο εναντίον της Αθήνας, λίγο έλειψε να της αφαιρέσει την θαλασσοκρατορία.

Η βάση τους, λοιπόν, για τις επιχειρήσεις εναντίον του εχθρού θα ήταν η ίδια. Το στρατόπεδο, έχοντας τον στόλο, μπορούσε να προμηθεύεται ό,τι είχε ανάγκη πιο εύκολα παρά η Αθήνα. Χάρη στο στρατόπεδο της Σάμου, μπόρεσαν οι Αθηναίοι και κράτησαν έως τότε ελεύθερη τη θαλάσσια επικοινωνία με τον Πειραιά και τώρα, αν οι ολιγαρχικοί δεν δέχονταν να επαναφέρουν τη δημοκρατία, το στρατόπεδο θα μπορούσε να μεταχειριστεί ένα μέσο που δεν είχε η πολιτεία, τον αποκλεισμό της από θάλασσα. Έλεγαν επίσης ότι η βοήθεια την οποία μπορούσαν να έχουν από την Αθήνα για να νικήσουν τον εχθρό, ήταν ελάχιστη, αφού η πολιτεία δεν είχε πια να στείλει χρήματα, για τα οποία φρόντιζαν οι ίδιοι οι στρατιώτες, και δεν ήταν σε θέση να τους στείλει χρήσιμες οδηγίες, πράγμα με το οποίο μια πολιτεία διατηρεί τον έλεγχο επάνω σ' ένα εκστρατευτικό σώμα. Αλλά και σ' αυτό οι ολιγαρχικοί είχαν παρανομήσει καταλύοντας τους πατριους νόμους, ενώ οι στρατιώτες τους σέβονταν και θα προσπαθούσαν ν' αναγκάσουν και τους άλλους να τους σεβαστούν. Έτσι, λοιπόν, όσοι μπορούσαν, στο στρατόπεδο, να δώσουν χρήσιμες συμβουλές, δεν ήσαν χειρότεροι από τους πολιτικούς στην Αθήνα. Αλλά και αν έδιναν κάθε εγγύηση στον

Αλκιβιάδη και τον ανακαλούσαν από την εξορία, θα τους εξασφάλιζε πρόθυμα τη φιλία του βασιλιά. Το σπουδαιότερο, όμως, ήταν ότι, και αν ακόμα αποτύχαιναν σε όλες τις προσπάθειές τους, έχοντας τόσο μεγάλο στόλο, θα έβρισκαν για να αποσυρθούν, πολλές χώρες με εδάφη και πολιτείες για να εγκατασταθούν.

Αφού, λοιπόν, έκαναν Εκκλησία κ' ενθάρρυναν ο ένας τον άλλον, εξακολούθησαν να ετοιμάζονται με μεγάλο ζήλο για τον πόλεμο. Οι απεσταλμένοι τους οποίους είχαν στείλει οι τετρακόσιοι, τα έμαθαν αυτά όταν βρίσκονταν στη Δήλο και δεν προχώρησαν.

Την ίδια εποχή, οι στρατιώτες του πελοποννησιακού στόλου που βρισκόταν στη Μίλητο, κατηγορούσαν μεταξύ τους, τον Αστύοχο και τον Τισσαφέρνη ότι φθείρουν την κατάσταση. Τον Αστύοχο τον κατηγορούσαν επειδή δεν ήθελε να ναυμαχήσει, ούτε πρωτύτερα όταν ο πελοποννησιακός στόλος ήταν πολύ ισχυρός και ο στόλος των Αθηναίων λίγος, ούτε τώρα που, καθώς λέγεται, βρίσκονται οι Αθηναίοι σε διάσταση μεταξύ τους και δεν έχουν ακόμα συγκεντρώσει τον στόλο τους. Οι δυνάμεις τους κινδυνεύουν να φθαρούν περιμένοντας τον φοινικικό στόλο του Τισσαφέρνη που είναι μύθος και όχι πραγματικότητα. Τον Τισσαφέρνη τον κατηγορούσαν επειδή δεν έφερνε τον φοινικικό αυτό στόλο κ' επειδή εξασθενούσε τον πελοποννησιακό στόλο, πληρώνοντας με αταξία και όχι ολόκληρους τους μισθούς. Έλεγαν, λοιπόν, πως έπρεπε να τελειώνουν οι αναβολές και να επιδιώξουν αποφασιστική ναυμαχία. Ιδίως οι Συρακούσιοι ήσαν οι περισσότερο επίμονοι.

Όταν ο Αστύοχος και οι σύμμαχοι κατάλαβαν αυτή την κατακραυγή, έκαναν συμβούλιο κι αποφάσισαν να ναυμαχήσουν. Έμαθαν τις ταραχές στο στρατόπεδο της Σάμου και ξεκίνησαν με όλο τον στόλο, 112 καράβια και έπλεαν προς τη Μυκάλη. Έδωσαν διαταγή στου Μιλήσιους να πάνε από στεριά στο ακρωτήριο της Μυκάλης. Ογδόντα δύο αθηναϊκά καράβια της Σάμου έτυχε να βρίσκονται στη Γλαύκη της Μυκάλης - στο σημείο αυτό μεταξύ Σάμου και Μυκάλης η απόσταση είναι η μικρότερη - και όταν είδαν τον πελοποννησιακό στόλο να πλέει εναντίον τους υποχώρησαν στη Σάμο επειδή θεώρησαν ότι με τα καράβια που είχαν, δεν ήσαν σε θέση να τα ριψοκινδυνεύσουν όλα για όλα. Ταυτόχρονα - επειδή από πριν ότι οι Πελοποννήσιοι έρχονται για να ναυμαχήσουν - είχαν στείλει μήνυμα και περίμεναν τον Στρομβιχίδη (από τον Ελλήσποντο όπου είχε πάει - στην Άβυδο - με καράβια που είχε πάρει από τη Χίο) να έρθει να τους βοηθήσει. Οι Αθηναίοι υποχώρησαν στη Σάμο και οι Πελοποννήσιοι έφτασαν στη Μυκάλη όπου έστησαν στρατόπεδο μαζί με τους Μιλήσιους και τους πεζούς από γειτονικές πολιτείες. Την επομένη, ενώ ετοιμάζονταν να ξεκινήσουν εναντίον της Σάμου, έμαθαν ότι ο Στρομβιχίδης είχε φτάσει από τον Ελλήσποντο με τα καράβια του. Έφυγαν αμέσως πίσω στη Μίλητο. Οι Αθηναίοι με την ενίσχυση που πήραν, ξεκίνησαν για τη Μίλητο με 108 καράβια, έχοντας σκοπό να δώσουν αποφασιστική ναυμαχία. Αλλά καθώς δεν βγήκε καμιά εχθρική δύναμη ν' αναμετρηθεί μαζί τους, γύρισαν πίσω στη Σάμο.

Αμέσως μετά απ' αυτό, το ίδιο καλοκαίρι, οι Πελοποννήσιοι, οι οποίοι έκριναν ότι δεν μπορούσαν ν' αναμετρηθούν με τον εχθρό παρατάσσοντας ολόκληρο τον στόλο, βρέθηκαν σε αμηχανία που θα βρουν χρήματα για τόσα καράβια, επειδή ο Τισσαφέρνης τους πλήρωνε πολύ ακατάστατα. Έπειλαν στο Φαρνάβαζο 40 καράβια με αρχηγό τον **Κλέαρχο του Ραμφία** σύμφωνα με τις αρχικές του οδηγίες. Ο ίδιος ο Φαρνάβαζος τους καλούσε και ήταν έτοιμος να τους δίνει μισθό. Ταυτόχρονα το Βυζάντιο έτελνε μηνύματα ότι ήταν έτοιμο ν' αποστατήσει. Τα 40 καράβια ανοίχτηκαν στο πέλαγος ώστε να ταξιδέψουν χωρίς να το νοιώσουν οι Αθηναίοι. Αλλά τα βρήκε μεγάλη τρικυμία. Τα περισσότερα με τον Κλέαρχο, έπιασαν στη Δήλο και αργότερα γύρισαν στη Μίλητο (ο Κλέαρχος, όμως, πήγε από στεριά στον Ελλήσποντο, όπου ανάλαβε τα καθήκοντα του) ενώ τα δέκα υπόλοιπα, με αρχηγό τον Μεγαρέα

Έλιξο

, μπόρεσαν να φτάσουν στον Ελλήσποντο και προκάλεσαν την αποστασία του Βυζαντίου. Το πληροφορήθηκαν οι Αθηναίοι και ενίσχυση μερικά καράβια για να φρουρούν τον Ελλήσποντο. Έγινε και μια σύντομη ναυμαχία στ' ανοιχτά του Βυζαντίου, όπου αναμετρήθηκαν οκτώ και οκτώ καράβια.